

RECENSIES & SIGNALEMENTEN

BIJ DE HERUITGAVE VAN DE BIOGRAFIE VAN FRANS VAN CAUWELAERT

VINCENT SCHELTIENS

Lode Wils, *Frans Van Cauwelaert*.

Politieke biografie

Antwerpen, Doorbraak, 2017, 983 pp.,

ill., ISBN 9789022639035

Acht jaar geleden bracht Bruno De Wever in de kolommen van de *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis* hulde aan Lode Wils. Hij deed dat in een uitvoerige bespreking van de vijf delen die Wils gewijd had aan leven en werk van de Vlaamsgezinde katholieke politicus Frans Van Cauwelaert (1880-1961).

Het eerste deel was in 1998 verschenen en het vijfde deel in 2009, samen goed voor 1200 pagina's. Na verloop van tijd bleek het geen sinecure om de vijf afzonderlijke werken nog op de kop te tikken. We moeten uitgever Karl Drabbe en Lode Wils zelf bijzonder dankbaar zijn dat in de zomer van 2017 een herwerkte versie uitgebracht werd. Mooi verzorgd, geïllustreerd, handig samengebond in één volume van 983 pagina's. Jammer genoeg vinden we in het boek geen enkele verwijzing naar de vorige uitgaven of een verantwoording van wat veranderd en toegevoegd werd. En dat is toch een en ander. We moeten voor de volledigheid ook het Antwerpse stadsbestuur salueren dat deze uitgave mede mogelijk maakte. Dit werk is niet alleen een monumentale biografie van

een van de belangrijkste politici van de eerste helft van de vorige eeuw. Zoals indertijd ook Bruno De Wever al opmerkte, is het een omvattende geschiedenis van de Vlaamse beweging van diezelfde cruciale periode.

Ook de rigoureuze Wils is niet zuinig met lof als het over Van Cauwelaert gaat, een figuur die hem duidelijk na aan het hart ligt. Volgens zijn biograaf – die er zijn boek mee afsluit – is Van Cauwelaert de grootste figuur uit de geschiedenis van de Vlaamse beweging. Niet toevallig opent het boek met een lang citaat van de literaire criticus Jules Persyn die in 1908 – Van Cauwelaert is dan pas 28 jaar – in *Dietsche Warande en Belfort* de jonge hoogleraar vergelijkt met de Duitse filosoof Johan Gottlieb Fichte. Volgens Persyn – en we durven vermoeden ook Wils – was Van Cauwelaert de Vlaming die voor zijn volk 'de wijdste horizons heeft opgezet'.

Overdrijft Lode Wils? Nauwelijks. Invloed en erfenis van Frans Van Cauwelaert kunnen moeilijk onderschat worden. Vlaanderen is immers Nederlandstalig. Achter deze banale vaststelling schuilt een heel levenswerk. Uiteraard valt dat niet op het conto van een enkele persoon, hoe begaafd, leep en volhardend ook, toe te schrijven. Maar die persoon was wel de bezieler en verpersoonlijking van een efficiënte politieke strategie die erop gericht was Vlaanderen te emanciperen binnen het raamwerk van de Belgische natiestaat en dit via democratisch, parlementaire weg. Die is in de Vlaamse beweging niet altijd vanzelfsprekend geweest. De reacties bij het overlijden van Van Cauwelaert getuigen daarvan. In de eigen stroming werd hij geprezen vanwege zijn visie op politiek als de kunst van het mogelijke. *De Linie* vatte het in mei 1961

treffend samen en schreef dat hij “de tijd zijn werk liet doen zonder de dingen op zijn beloop te laten”. De formule bundelt twee elementen: geen revolutionaire voortvarendheid, anderzijds geen fatalistische afwachting. William Shakespeare wist het al: *politics is a matter of timing*.

Van Cauwelaert ontwikkelde en volhardde in een soort van drietrapsstrategie die de Vlaamse beweging geen windeieren zou leggen. Ten eerste was er de gunstige demografische evolutie in Vlaanderen waarvan vanaf de tweede helft van de 19de eeuw zowel in de Vlaamse als in de Waalse gebieden akte genomen werd. Die zou – op het ritme van de democratisering van het politieke leven – een electoraal overtal van Vlamingen garanderen. Dit zou de politieke krachtsverhouding opleveren die de Vlamingen in staat zou stellen hun eisen binnen het Belgische raamwerk te realiseren. Het was een uitgesproken reformistische strategie en een van de cruciale voorwaarden ervan – de democratisering van het stemrecht – is een pluim die vooral op de socialistische hoed moet gestoken worden. Maar het werkte, te meer dat Van Cauwelaert op tal van cruciale momenten samenwerkingen en bondgenootschappen over de partij- en levensbeschouwelijke grenzen heen wist te smeden. Ook dit gebeurde niet zonder slag of stoot. De vaak aangehaalde eenheidscampagne van de drie kraaiende hanen voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit strandde in een sektarisch opbod in de aanloop naar de parlementsverkiezingen van 2 juni 1912 toen liberalen en socialisten een kartel aangingen om de absolute katholieke meerderheid, die al sinds 1884 het land regeerde, eindelijk te breken. Dat andere politieke monument, Camille Huysmans, die we dit jaar herdenken bij de vijftigste verjaardag van zijn overlijden, was ziedend. De socialisten voelden zich door Van Cauwelaert op een “lage, gemene, beestige manier” bestreden,

aldus het socialistische partijdagblad *Vooruit* op 9 juni... na de katholieke zege.

Terugkijkend staat de succesvolle reformistische strategie in schrille tegenstelling tot het troosteloos lege palmares van alle radicale roepers die Van Cauwelaert herhaaldelijk als verrader verketterden. Dat begon al in 1914 toen het handjevol studentikoze schreeuwers rond het efemere tijdschrift *De Bestuurlijke Scheiding* Van Cauwelaert ervan betichtten de Vlamingen “verlaten” te hebben “om kleine politieke belangen te dienen”. Het zou, eenmaal het Vlaams-nationalisme ontstond, nooit meer ophouden. Niet alleen leverden deze Vlaams-nationalistische critici zelf geen concrete constructieve bijdrage aan de Vlaamse ontvoogding. Tot tweemaal toe verzwakten ze de Vlaamse beweging substantieel door die te willen compromitteren met een buitenlandse bezettingsmacht. In beide cruciale episoden wist Van Cauwelaert dat dit soort binnenwegen doodlopend waren. We kunnen er, in het post-Van Cauwelaert-tijdperk, nog een derde dwaling aan toevoegen: de door deze roepers in de jaren tachtig geconstrueerde nexus tussen Vlaamsgezindheid en racisme.

Frans Van Cauwelaert. Politieke biografie vertelt dus veel meer dan het loutere politieke handelen van één persoon, hoe belangrijk die ook geweest is. Wils heeft overigens ook oog voor het persoonlijke en familiale in het leven van zijn studieobject. We mogen immers niet vergeten dat het allemaal begon toen ergens in de jaren 1980 de huidige professor emeritus van de KU Leuven het persoonlijke én het familiearchief van Van Cauwelaert heeft kunnen raadplegen.

Betekent dit allemaal dat de biograaf blind is voor de mindere en zelfs kwalijke kantjes en episoden in het leven van Van Cauwelaert? Gelukkig niet. Gedetailleerd beschrijft Wils hoe de jonge quasi desperate Van Cauwelaert lobbyt en konkelt om aan een hoogleraarschap te geraken. Hetzelfde ge-

beurt in de jaren 1920 bij een aantal onwelriekende *liaisons dangereuses* tussen politiek en business waarbij de term corruptie niet van de lucht is en de Messias van Vlaanderen als minister aftreedt.

Lode Wils, die niet alleen het politieke garbit van Van Cauwelaert wilde in de verf zetten, maar ook het vertrokken beeld wilde bijstellen dat van hem in de flamingantische historiografie bestond, heeft zijn opdracht met verve vervuld. *Game, set and match*.